Matbarometern 4.0

ANTA UPPDRAGET

Reformaten

Hjärt-Lungfonden

CANCERFONDEN

WWF

Tillsammans för omställning

Reformaten, Hjärt-Lungfonden, Cancerfonden och WWF välkomnar Folkhälsomyndighetens och Livsmedelsverkets förslag på mål och delmål för en hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion i Sverige. Målen är helt nödvändiga om vi ska nå en livsmedelskonsumtion inom planetens gränser samt en mer jämlik och hållbar hälsa. Vi välkomnar målen och uppmanar regering och riksdag att anta dem.

Att anta målen är dock inte nog. För att skapa förutsättningar till en hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion krävs politiska insatser. Därför har vi gjort denna granskning av partiernas livsmedelspolitik.

Precis som vi fyra organisationer gör, så kopplar även det redovisade uppdraget ihop hur maten påverkar folkhälsa, klimat och miljö: Vi svenskar äter för stora mängder av salt, ohälsosamt fett, socker samt rött och processat kött – och alltför lite frukt, grönsaker, fullkorn, fisk och skaldjur. Att förbättra våra matvanor är helt centralt för att förebygga att människor drabbas av icke-smittsamma sjukdomar som cancer och hjärt-kärlsjukdom.

Den svenska livsmedelskonsumtionens påverkan på de planetära gränserna är stor, och miljöpåverkan ligger över gränserna för alla undersökta miljöaspekter, utom vattenanvändning.[1] Påverkan på den biologiska mångfalden är sex gånger högre än gränsvärdet. För växthusgasutsläpp, åkermarksanvändning och kväve- och fosfortillförsel är miljöpåverkan två till fyra gånger större än gränsvärdena.

Det leder till negativa effekter som samhället till stor del får bära kostnaden för i form av hälso- och sjukvårdskostnader, produktionsbortfall, klimatförändring och förlust av biologisk mångfald.

Att äta hälsosamt går ofta hand i hand med det som är hållbart för miljön och för klimatet – och det tycker vi är argument nog för att agera på målen som myndigheterna nu lägger fram. Matbarometern 4.0 lyfter regeringsuppdraget för hållbara och hälsosamma livsmedel på den politiska agendan och hjälper alla berörda aktörer att förstå målen och deras sammanhang. Nu hoppas vi att du som läser rapporten ser hur hälsa, klimat och miljö hänger ihop - och att det måste bli lätt att äta rätt.

Reformaten Hjärt-Lungfonden CANCERFONDEN WWF

Innehåll

HÄLSA, KLIMAT & MILJÖ 4

ÅRETS MATBAROMETER VISAR EN SPLITTRAD RIKSDAG 6

FORSKARPERSPEKTIV PÅ PARTIERNAS SVAR 7

DEL 1: MÅLEN 8

DEL 2: NATIONELL SAMORDNING 12

DEL 3: INSATSOMRÅDEN 16

- INSATSOMRÅDE 1: MARKNAD 17
- INSATSOMRÅDE 2: OFFENTLIG SEKTOR 26
- INSATSOMRÅDE 3: MATMILJÖ 27
- INSATSOMRÅDE 4: KOMPETENS 34
- INSATSOMRÅDE 5: KUNSKAP 35

TACK 40

KÄLLOR & MATNYTTIG INFO 41

PROJEKTLEDNING PELLE BENGTSBERG **FORMGIVNING** NICK DOGGEN © **REFORMATEN** 2024

Hälsa, klimat & miljö

Konsumtionen av livsmedel är idag en av de största orsakerna till sjukdomsbördan i Sverige.[2] År 2017 var 22 procent av dödsfallen globalt sett relaterade till matvanor[3] och i Sverige är matvanorna näst efter tobak den största riskfaktorn för ohälsa och förtida död. Enligt Folkhälsomyndigheten dör årligen 14 000 personer på grund av vad vi äter och 9 000 människor dör på grund av mängden vi äter.[4] Mellan åren 2006-2022 ökade andelen vuxna med antingen övervikt eller obesitas (fetma) från 46 till 51 procent i Sverige. Ökningen var allra störst, 22 procentenheter, i gruppen 16-29 år.[5]

Ohälsosamma matvanor har associerats med hjärt- och kärlsjukdomar, dålig tandhälsa, psykisk ohälsa, diabetes typ 2, högt blodtryck och vissa typer av cancer. I Sverige är 46 procent av alla fall av kranskärlssjukdom (ischemisk hjärtsjukdom) och 15 procent av alla fall av stroke kopplade till ohälsosamma matvanor.[6] Av cancerfallen beräknas fem procent vara kopplade till ohälsosamma matvanor och högt BMI, och siffran befaras öka de kommande åren.[7] Enligt WHO riskerar övervikt och obesitas att gå om rökning som den viktigaste påverkbara riskfaktorn för cancer.

Det finns idag stora hälsoklyftor i Sverige. Personer med lägre socioekonomisk status är mer drabbade av kostrelaterade folksjukdomar,[8] obesitas är vanligare bland personer med förgymnasial utbildning och det finns tydliga regionala skillnader i förekomsten av övervikt.[9] Vi ser också en alarmerande ökning av övervikt och obesitas bland barn. Vart fjärde barn i lågstadieåldern har idag övervikt eller obesitas, och andelen ökar ju äldre barnen blir. Förekomsten hos barn har mer än dubblerats de senaste 30 åren. Tittar vi på åldersgruppen 11-15 år har antalet som lever med obesitas femdubblats under samma period. Samtidigt vet vi att endast vart tionde barn äter enligt kostråden idag.[10]

Vår matmiljö, det vill säga den sociala och fysiska miljö som vi lever i, påverkar vad, och hur mycket, vi äter. Tillgänglighet, pris, socioekonomi och sociala normer är några av de faktorer som påverkar våra val. Idag omges vi av livsmedelsprodukter och marknadsföring som varken är hälsosamma eller hållbara. Om vi ska förbättra våra matvanor måste det bli lättare att välja hälsosamt. För att det ska bli möjligt behöver samhället skapa förutsättningar och miljöer som underlättar hälsosamma och hållbara matvanor, oberoende av vem du är, var du bor och vilka förutsättningar du har.

Samtidigt som livsmedelskonsumtionen påverkar vår hälsa negativt, skadar den även klimat och miljö. För att undvika de värsta konsekvenserna av en allt varmare värld så måste klimatutsläppen globalt minst halveras till år 2030.[11] Så länge det inte sker, behöver hela världen snabbt anpassa sig till ett nytt klimat.

Redan i dag drabbas matproducenter världen över av perioder av torka, skyfall eller stormar som förstör skördarna. Samtidigt står delar av livsmedelsindustrin för en betydande del av de globala växthusgasutsläppen. Såväl framställning och spridning av växtnäring och bekämpningsmedel, frysprocesser samt transporter i livsmedelskedjan är beroende av stora mängder fossil energi.[12]

Om hela kedjan inklusive markanvändning och transport tas i beaktande uppskattar IPCC att matsystemet står för mellan 21 och 37 % av de globala växthusgasutsläppen.[13] I den storskaliga livsmedelsproduktionen utgör användandet av fossilt framställd växtnäring samt även bekämpningsmedel ett hot som stör naturliga näringscykler, minskar biodiversiteten och utarmar jordarna.[14]

Utarmningen av matjordarna underminerar förutsättningarna för en framtida matproduktion[15] och en överdriven användning av gödningsmedel innebär en risk för näringsläckage till sjöar och vattendrag.[16] Den globala artrikedomen både på land och i vatten minskar stadigt och livsmedelsproduktionen är en drivande faktor. Förlusten av biodiversitet har konsekvenser för hela ekosystem, den påverkar människors hälsa negativt samt riskerar att kraftigt drabba många branscher ekonomiskt.[17]

Det finns också tydliga kopplingar områdena sinsemellan. Det förändrade klimatet påverkar vår miljö, hoten mot vår biodiversitet är en risk för vår hälsa och folksjukdomar kan göra oss mer utsatta i ett varmare klimat. Samtidigt riskerar okontrollerad klimatförändring eller biodiversitetsförlust att leda till minskad livsmedelssäkerhet. Hänsyn måste tas till miljö- och klimatpåverkan både inom och utanför Sveriges gränser för att vara i linje med Sveriges miljömål och generationsmål.

Ingen vill vara sjuk, och vi tror att ingen heller avsiktligt vill skada miljön eller påverka klimatet negativt. Men dagens livsmedelssystem och matmiljö är i många fall riggat till att göra just det. Därför behövs åtgärder på samhällsnivå. Till skillnad från de kostråd som vänder sig till individen, vänder sig de nya konsumtionsmålen som Livsmedelsverket och Folkhälsomyndigheten har föreslagit till samhällets aktörer såsom nationella beslutsfattare, kommuner, regioner, livsmedelssektorn och civilsamhället.

Målen är riktningar att styra mot, och gör alla samhällets aktörer det så kommer det som följd att bli lättare för individen att göra hållbara och hälsosamma val. Även om vissa grupper i befolkningen kommer se större förändringar än andra, så berör denna omställning alla: barn, unga, vuxna och äldre. Målen föreslås komplettera stödstrukturen för det statliga folkhälsoarbetet, och slutligen det folkhälsopolitiska målet. Därutöver föreslås målen fungera tillsammans med såväl Sveriges miljömål som Sveriges mål om att vara klimatneutralt 2045.

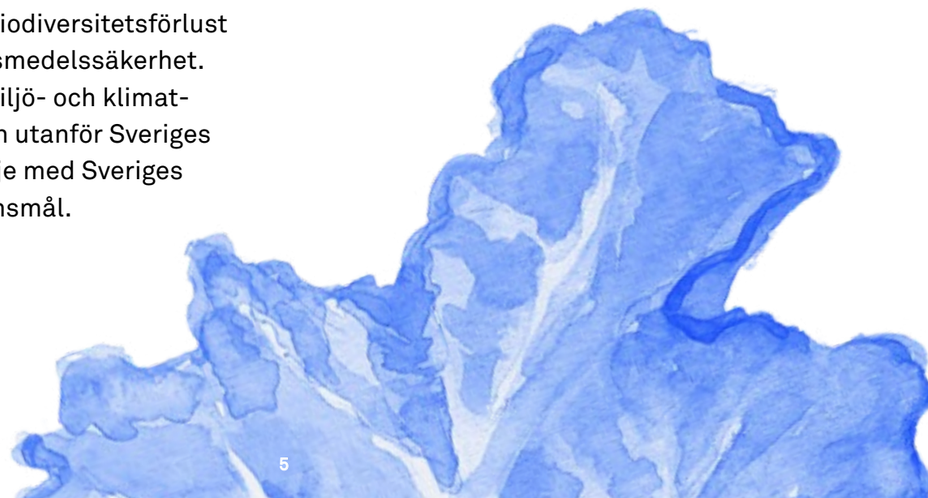

Årets Matbarometer visar en splittrad riksdag

Årets Matbarometer baseras helt på redovisningen från Folkhälsomyndigheten och Livsmedelsverkets regeringsuppdrag för hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion. Vi har ställt elva frågor till Sveriges riksdagspartier: Under del ett har vi frågat om de föreslagna målen, del två handlar om den föreslagna nationella samordningen, och del tre lyfter några av de åtgärder som är kopplade till de fem insatsområdena.

Enkäten sändes till Centerpartiet, Kristdemokraterna, Liberalerna, Miljöpartiet, Moderaterna, Socialdemokraterna, Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet i februari 2024. Den skickades till respektive partis ledamöter inom socialutskottet samt miljö- och jordbruksutskottet. Första och andra delen kunde besvaras med ”ja” eller ”nej”, tillsammans med en utförligare kommentar. De resterande nio frågorna under del tre baseras på föreslagna åtgärder inom varje insatsområde, som vi ber partierna att ta ställning till.

Sammanfattningsvis har Vänsterpartiet, Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Kristdemokraterna svarat ”ja” på frågan om partiet ställer sig bakom de föreslagna målen, medan Centerpartiet, Liberalerna, Moderaterna och Sverigedemokraterna svarat ”nej”.

På frågan om partierna ställer sig bakom den föreslagna nationella samordningen har Vänsterpartiet, Miljöpartiet, Liberalerna, Moderaterna och Kristdemokraterna svarat ”ja” medan Sverigedemokraterna, Centerpartiet och Socialdemokraterna svarat ”nej”. Svaren tillåter oss att se om partierna ställer sig positivt eller negativt till myndigheternas förslag. Men, det är i svarsmotiveringen till fråga ett och två som vi kan förstå vilken politik varje parti faktiskt kommer att föra.

Del tre tar oss igenom de fem insatsområdena som Folkhälsomyndigheten och Livsmedelsverkets redovisning pekar på som effektfulla arenor, inom vilka insatser kan bidra till en hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion. Det handlar om marknaden, den offentliga sektorn, matmiljön, kompetensutveckling och kunskapsökning. Myndigheterna lägger fram förslag på politiska åtgärder inom varje insatsområde, och vi ber partierna att motivera hur de ska agera på dessa åtgärdsförslag. Här blir det ännu tydligare vilken politik varje parti faktiskt kommer att föra, då frågorna inte besvaras med ett ja eller ett nej, utan ger istället partiet möjlighet att genom nio ställningstaganden fritt argumentera.

Forskarperspektiv på partiernas svar

Ohälsosamma matvanor är en av de största riskfaktorerna för sjukdom och ohälsa i Sverige. Samtidigt som våra matvanor orsakar betydligt större klimatpåverkan än vår bilkörning. Folkhälsomyndigheten och Livsmedelsverket har tagit fram förslag på mål och åtgärder för att vända utvecklingen, och jag är ombedd att kommentera partiernas syn på detta.

Hälften av partierna ställer sig bakom målen men när det gäller åtgärder så är de betydligt mer försiktiga. Partierna är ofta tveksamma till åtgärder som skulle kunna ha en stor effekt, till exempel att använda ekonomiska styrmedel, medan de är mer positiva till åtgärder som har en liten effekt, till exempel märkning. Ett vanligt motiv för att inte vilja ha starka styrmedel för livsmedelskonsumtionen är att man tror på individens förmåga att göra bra val. Detta kan dock problematiseras på basis av både ekonomisk teori om fungerande marknader och empirisk beteendeforskning. Styrmedel kan motiveras av att:

- barn inte kan förväntas klara att göra bra val utan riskerar livslång övervikt
- marknadsföring, utbud och exponering av ohälsosamma och ohållbara livsmedel begränsar människor möjligheter att göra bra val
- matrelaterad ohälsa skapar sjukvårdskostnader och produktionsbortfall som belastar samhällsekonomin
- maten orsakar kostnader för klimatförändringar, övergödning, m.m. som inte avspeglas i priset utan som skjuts över på andra.

Detta är naturligtvis inga nyheter för politiker inom livsmedelsområdet utan de vet att kraftfulla styrmedel behövs för att vända utvecklingen, men samtidigt är ju partierna rädda att förlora röster om de blir utpekade för att lägga sig i vad människor ska äta.

Trots ovanstående så är mitt intryck att partierna nu är något mer positiva till styrmedel än vad som var fallet för några år sedan. Forskningen om hur styrmedel kan utformas för att vara både effektiva och få ett brett stöd hos allmänheten ökar nu också snabbt. Undersökningar visar dessutom att det finns en bred majoritet för att höja skatten på sötsaker och läsk och att sänka den på frukt och grönsaker. Många andra länder ligger också långt före Sverige och exempelvis producentavgift på sockersötad dryck har visat sig fungera väl. Ett annat intressant exempel är Storbritanniens nyligen införda förbud mot lockpriser och attraktiv varuplacering för ohälsosamma livsmedel.

JÖRGEN LARSSON
Forskare inom styrmedel för hållbar konsumtion
Docent vid Chalmers tekniska högskola

Del 1: Målen

Livsmedelsverket och Folkhälsomyndigheten har presenterat förslag på två nationella mål. Vi anser, precis som myndigheterna, att målsättningarna kan innebära en ökad konsumtion av livsmedel som är lagringsbara utan kyla, har lång hållbarhet, är energieffektiva och näringstäta, kräver få insatsvaror att tillverka och kan tillagas med lite eller inget vatten, vilket även är positivt för den svenska beredskapen under kris och krig. Målen innefattar alltså utöver folkhälsa, klimat och miljö även livsmedelsberedskap.

De två nationella målen är:

1 **MÅL 1: Livsmedelskonsumtionen har bidragit till en bättre och mer jämlik hälsa**

2 **MÅL 2: Livsmedelskonsumtionens negativa påverkan på klimat, biologisk mångfald och ekosystem har minskat och den positiva påverkan på biologisk mångfald och ekosystem har ökat**

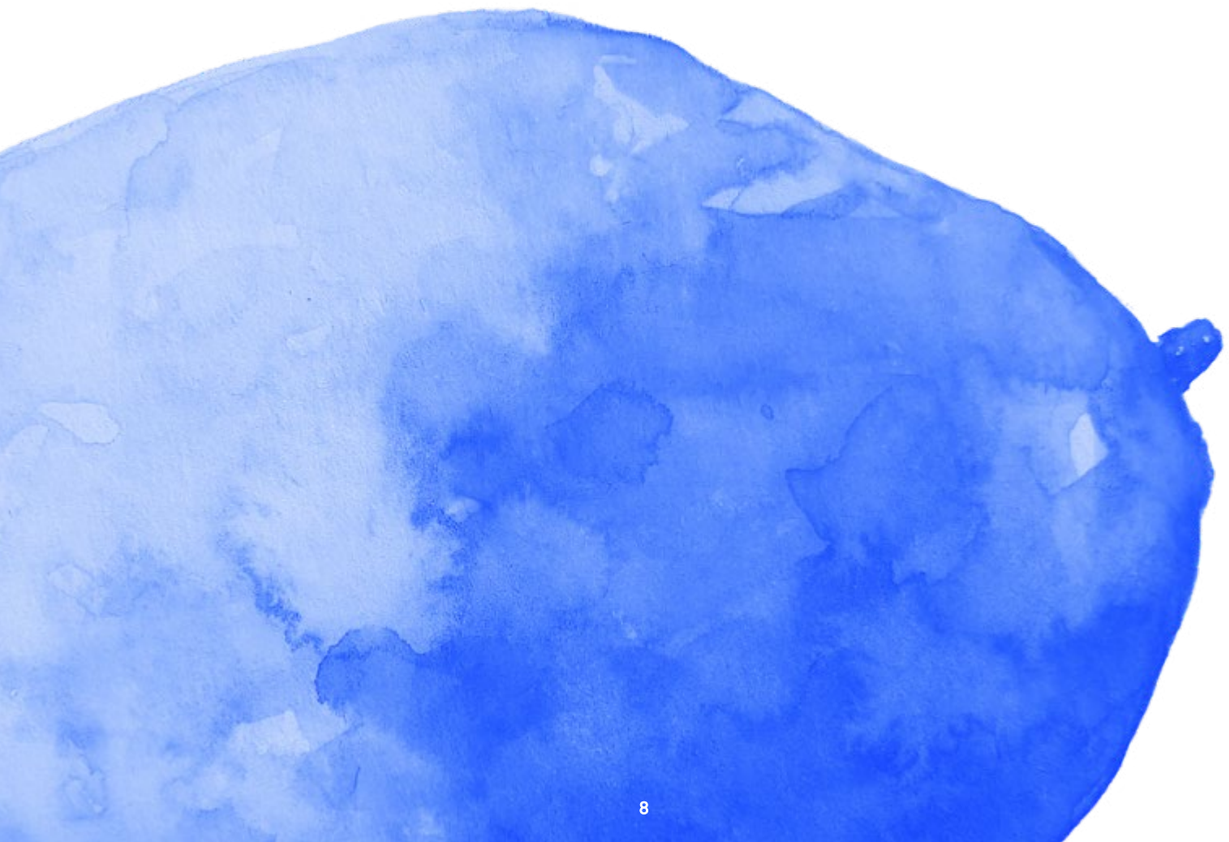

För att nå målen behöver livsmedelskonsumtionen i Sverige förändras. Delmålen beskriver de förändringar, på befolkningsnivå, i dagens konsumtion som är viktigast för att den ska bli mer hållbar och hälsosam. Alla sex delmål behöver uppnås för att vi ska ha en möjlighet att nå de två övergripande målen, vilka också är beroende av varandra. De sex delmålen är:

1 **DELMÅL 1: Konsumtionen av baljväxter, grönsaker, rotfrukter, frukt och bär har ökat med 50 procent till år 2035 jämfört med år 2021**

2 **DELMÅL 2: Konsumtionen av fullkorn har ökat med 100 procent år 2035 jämfört med år 2010**

3 **DELMÅL 3: Konsumtionen av fisk och skaldjur har ökat med 20 procent till år 2035 jämfört med år 2019**

4 **DELMÅL 4: Konsumtionen av energitäta och/eller näringsfattiga livsmedel har minskat med 50 procent till år 2035 jämfört med år 2021**

5 **DELMÅL 5: Konsumtionen av kött har minskat med 30 procent till år 2035 jämfört med år 2021**

6 **DELMÅL 6: Konsumtionen av salt har minskat med 20 procent till år 2035 jämfört med år 2018**

Portalparagrafen i Sveriges livsmedelsstrategi innehåller övergripande skrivningar om en vision för hållbar mat, men i Sverige finns i dagsläget inga mer specifika och antagna mål om en hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion sett till hälsa, miljö och klimat. Att ha fastställda nationella mål och indikatorer skulle vara vägledande för regeringens, regionernas och kommunernas folkhälsoarbete på befolkningsnivå liksom för näringslivet och civilsamhället. Nu är det viktigt att målen får regeringens och riksdagens stöd och införlivas i relevanta processer och strategier.

Så tycker partierna

Ställer ditt parti sig bakom målen?

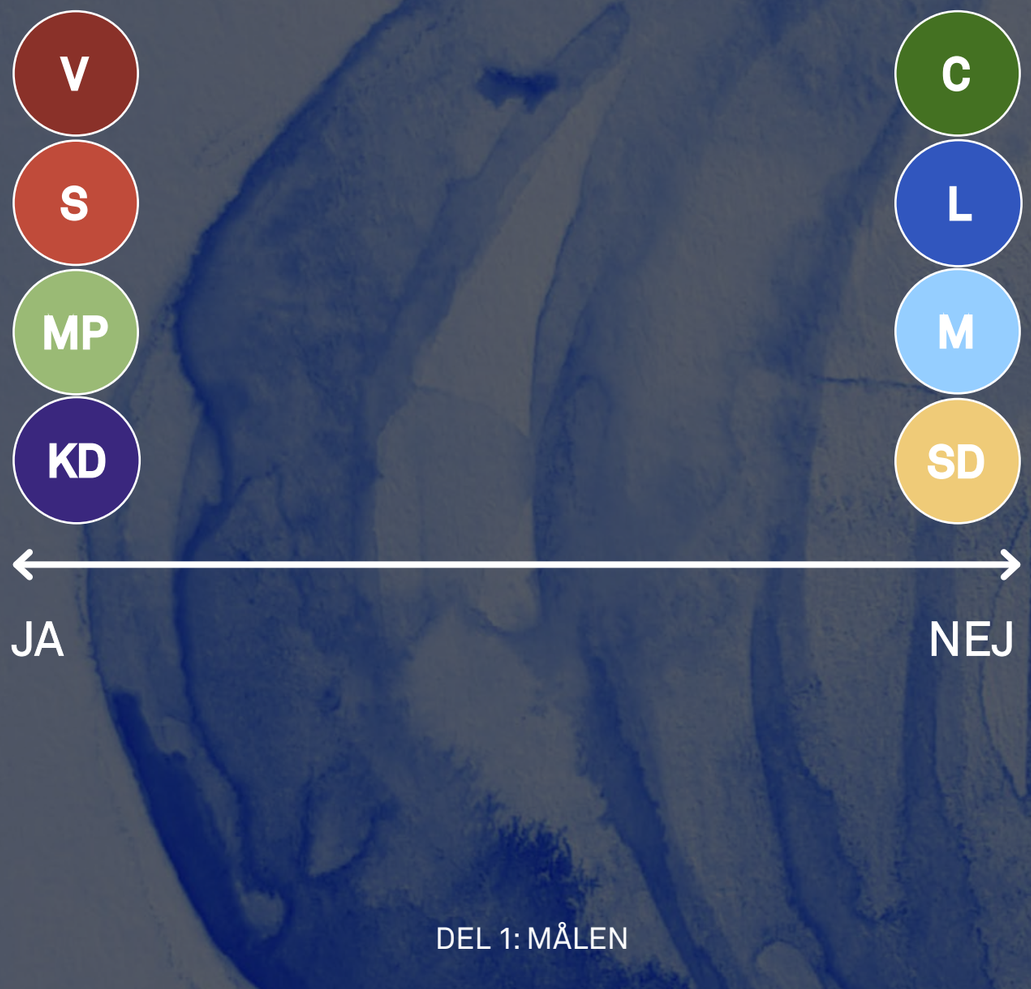

DEL 1: MÅLEN

Så resonerar partierna

DEL 1: MÅLEN

V

Vi har bland annat föreslagit att Sverige bör anta mål om att anta minska köttkonsumtionen med 25 procent till 2030 (jämfört med nuvarande år).

S

Vi kommer att verka för att dessa mål införlivas i den kommande uppdateringen av livsmedelsstrategin.

MP

Vi kommer lägga en riksdagsmotion i frågan och även sätta tryck på frågan i olika sammanhang, debatter, etcetera. Delmål 3 kan inkludera akvakultur, med tanke på krisen för de flesta fiskbestånd.

C

Vi välkomnar de övergripande målen, men anser inte att det är riksdagens roll att fatta beslut om specifika konsumtionsmål på det sätt som föreslås.

L

Inga kvantitativa produktions- eller konsumtionsmål: Köttproduktionens klimatpåverkan ska minska med bättre djurhållning och konsumtion via konsumentens val. Varje produkt ska ha information om djurhälsa och klimatpåverkan.

M

Moderaterna arbetar för att stärka svenskt jordbruk och svensk livsmedelproduktion. Det är viktigt att stärka den svenska livsmedelberedskapen. Moderaterna har varit drivande för att stärka fiskebestånden i Östersjön och på sådant sätt säkerställer produktionen så att vi lättare kan nå målen. När det däremot gäller regeringsuppdraget till Folkhälsomyndigheten och Livsmedelsverket och detaljer i utformningen av mål får vi återkomma när beredningen i regeringskansliet är klar.

KD

Vill helst svara ”delvis”, minskad köttkonsumtion måste problematiseras. Att få mer svensk mat på bordet är övergripande mål, alla hållbarhetsdimensioner måste beaktas.

SD

Man ska ej detaljstyra medborgarna för mycket. Inga mål som minskar köttproduktionen, det hotar biologisk mångfald och öppna landskap. Hållbarhet ska eftersträva helhetssyn.

Del 2: Nationell samordning

Enligt Folkhälsomyndigheten och Livsmedelsverket krävs ökad nationell samordning för att stärka kunskapsstyrningen och uppföljningen av målarbetet som föreslås. Flera myndigheter och aktörer har uppdrag som bidrar till livsmedelskonsumtionen, men i dag saknas en bred samordning med utgångspunkt i en hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion. En sådan samordningsfunktion kan ansvara för att utveckla samverkan och samarbete med aktörerna på den nationella arenan, vilket bör omfatta en intressentgrupp bestående av bland annat civilsamhällesorganisationer, branschorganisationer, akademin, näringslivet och arbetsmarknaden. En sådan samverkansfunktion skulle även förenkla och effektivisera Regeringskansliets arbete med att samordna uppdrag eller särskilda satsningar inom området.

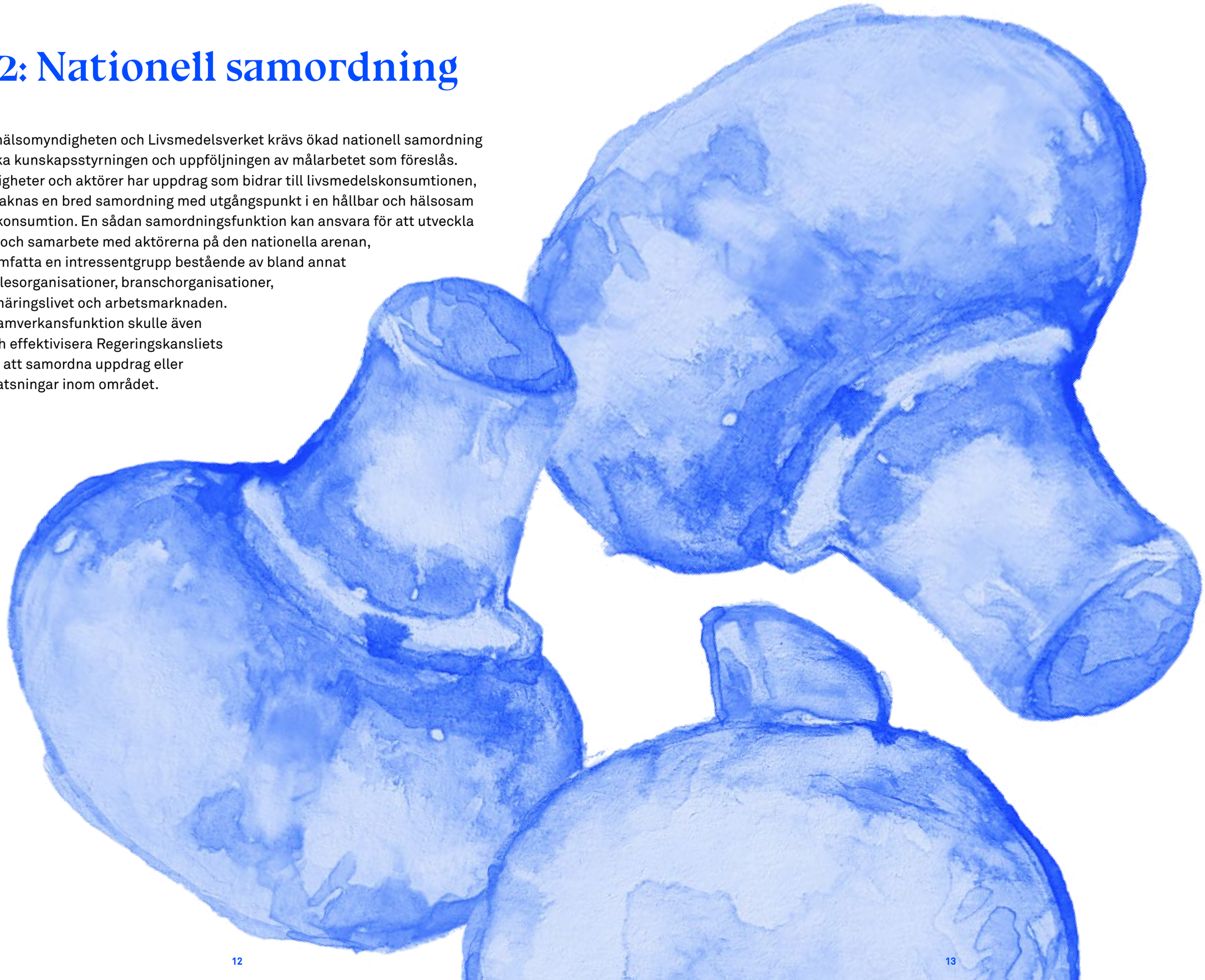

Så tycker partierna

Kommer ditt parti att verka för att en formaliserad samordningsfunktion för hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion tillsätts, i linje med Folkhälsomyndigheten och Livsmedelsverkets rekommendationer?

Så resonerar partierna

DEL 2: NATIONELL SAMORDNING

V

Det behövs en långsiktig plan för helheten på strukturell nivå. Det är även en resursfråga.

S

Regeringen kan idag ge direktiv till berörda myndigheter att samordna och samverka sinsemellan och med relevanta aktörer i livsmedelskedjan.

MP

Det kommer ingå i den motion vi avser att lägga, men vi kommer även ställa fråga eller interpellation till ansvarig minister. Uppdraget kan vara aktuellt för Sweden Food Arena.

C

Regeringen kan förtydliga ansvar och ställa krav på att myndigheterna samarbetar systematiskt utan att vi behöver lägga extra resurser på formaliserade samordningsfunktioner.

L

För att förbättra konsumentinformationen och avlasta regeringskansliet kan det finnas skäl för en sådan samordningsfunktion. Den kanske också bidra till viss regelförenkling som gynnar svenska livsmedelsproducenter.

M

När det däremot gäller regeringsuppdraget till Folkhälsomyndigheten och Livsmedelsverket och detaljer i utformningen av en samordningsfunktion får vi återkomma när beredningen i regeringskansliet är klar.

KD

Ja, vi ser behovet på en större grad av samordning. Exakt hur detta ska ske kommer att processas och bli offentligt när det finns en färdig modell.

SD

Vi är generellt skeptiska till politiskt satta detaljmål utan flexibilitet. Det finns risk för detaljstyrning. Vi delar ambitionen men vill använda befintliga verktyg.

Del 3: Insatsområden

Folkhälsomyndigheten och Livsmedelsverket identifierar fem områden inom vilka olika insatser kan bidra till en hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion, kännetecknad av de föreslagna målen. Centrala perspektiv i alla fem insatsområden är barns rätt att växa upp i ett samhälle som främjar en hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion, och att alla har möjlighet att äta hållbart och hälsosamt. De fem insatsområdena är:

1 INSATSOMRÅDE 1: En marknad som stödjer en hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion

2 INSATSOMRÅDE 2: En offentlig sektor som främjar en hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion

3 INSATSOMRÅDE 3: Samarbete mellan offentliga och kommersiella aktörer för att främja en hållbar och hälsosam matmiljö

4 INSATSOMRÅDE 4: Öka kompetensen hos viktiga aktörer i livsmedelssystemet

5 INSATSOMRÅDE 5: Det offentliga ska främja kunskapsutveckling och kunskapsspridning

Myndigheterna beskriver vilka faktorer och omständigheter inom varje insatsområde som är kraftfulla för att nå en hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion. Faktorerna är delade mellan statens och de kommersiella marknadsaktörernas roller och ansvar. För att tydligt se vad varje parti faktiskt kommer att verka för inom de åtgärder som är statens ansvar, har vi bett dem att motivera åtgärderna inom respektive insatsområde.

INSATSOMRÅDE 1: MARKNAD

ÅTGÄRD A: Marknadsföring och exponering

Mycket av marknadsföringen av livsmedel i dag avser energitäta eller näringsfattiga livsmedel med högt innehåll av till exempel salt, socker och mättat fett, eller livsmedel som på andra sätt påverkar hälsan, miljön och/eller klimatet negativt. Det gäller även i den digitala miljön. Sociala medier har stor betydelse för informationsspridning, och influerare har stor påverkan på sina följare. Beslut på nationell nivå, av politiker, medieplattformsägare och andra kommersiella aktörer, kan påverka denna sociala matmiljö. Begränsningar kring marknadsföring av livsmedel i form av att den inte ska vara uppsökande, påträngande eller uppmana till ohållbar konsumtion kan bidra till att förutsättningarna förbättras för barn och unga att växa upp i ett samhälle som främja hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion.

A | **Är ditt parti för att utreda ett förbud av marknadsföring av ohälsosam mat som barn och unga exponeras för?**

ÅTGÄRD B: Ekonomiska styrmedel

När det gäller livsmedelsskatter har flera länder infört olika varianter, till exempel differentierad moms eller punktskatt på olika livsmedel. Forskning visar att en kombination av skatter på ohälsosam mat och subventioner av hälsosam mat, har bäst effekt på konsumtion av livsmedel.

B | **Vilka skatter och subventioner skulle ditt parti vilja undersöka för en svensk marknad?**

ÅTGÄRD C: Reformulering

Reformulering innebär att livsmedelsproducenter gör om recepten för sina produkter, på eget initiativ eller på grund av reglering, för att produkten ska vara mer hälsosam för människan och/eller hållbar för miljön. Studier, framförallt kring salt och transfett, visar att reformulering generellt accepteras av konsumenter, och kan leda till förbättrat näringsintag.

C | **Hur kommer ditt parti verka för att reformulering av produkter för att främja mer hälsosamma och hållbara val?**

ÅTGÄRD D: Märkning och information

Tydliga och etablerade märkningar av hälsosam och hållbar mat på framsidan av produkter kan förse konsumenter med kunskap som leder till att de kan ta informerade beslut om vilka livsmedel de vill köpa. I Sverige finns idag nyckelhålet, en frivillig märkning av hälsosamma varor. För att fungera behöver märkningarna vara enkla, tydliga och inte för detaljerade, visar en systematisk översikt av studier på området.

D | **Vilka åtgärder tycker ditt parti är viktigast för att förbättra matmiljön så att det blir enklare att välja hållbart och hälsosamt?**

Så tycker partierna

Är ditt parti för att utreda ett förbud av marknadsföring av ohälsosam mat som barn och unga exponeras för?

Mycket av marknadsföringen av livsmedel i dag avser energitäta eller näringsfattiga livsmedel med högt innehåll av till exempel salt, socker och mättat fett, eller livsmedel som på andra sätt påverkar hälsan, miljön och/eller klimatet negativt. Det gäller även i den digitala miljön. Sociala medier har stor betydelse för informationsspridning, och influerare har stor påverkan på sina följare. Beslut på nationell nivå, av politiker, medieplattformsägare och andra kommersiella aktörer, kan påverka denna sociala matmiljö. Begränsningar kring marknadsföring av livsmedel i form av att den inte ska vara uppsökande, påträngande eller uppmana till ohållbar konsumtion kan bidra till att förutsättningarna förbättras för barn och unga att växa upp i ett samhälle som främja hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion.

Så resonerar partierna

V

Ja, barns exponering för marknadsföring av ohälsosam mat bör begränsas. Vänsterpartiet vill att det görs en översyn av marknadsföring som riktas till barn.

S

Statskontoret har redan på den tidigare S-regeringens uppdrag sammanställt och analyserat kunskapen om begränsningar i marknadsföringen av ohälsosam mat till barn.

MP

Ja, olika typer av begränsningar i marknadsföringen, som förbud, är verktyg som måste ingå i en utredning av olika styrmedel som stödjer en hållbar, hälsosam konsumtion.

C

Vi stödjer en utredning av hur tydligare regleringar skulle kunna utformas, till exempel för energidrycker, och vilka effekter olika lösningar kan ha.

L

Vi ställer oss tveksamma och förespråkar istället krav på förstärkt konsumentinformation.

M

Nej. Vi har för närvarande inget sådant förslag. Moderaterna har i riksdagen däremot sedan länge drivit frågan om att ta fram och genomföra en nationell hälsofrämjande strategi. En sådan strategi ska bland annat innehålla några tydliga mål samt peka ut prioriteringar och specifika satsningar i syfte att underlätta för alla människor att göra individuella hälsosammare val.

KD

Ja. reklam i tv riktad till barn är förbjuden. KD är öppna för att se över möjligheter att än mer begränsa marknadsföring till barn/unga, inkl den om ohälsosam mat.

SD

Det finns idag regleringar för marknadsföring riktad mot barn. Vi tror mer på föräldraansvaret och därmed information och stöd till föräldrar.

Så tycker partierna

Vilka skatter och subventioner skulle ditt parti vilja undersöka för en svensk marknad?

När det gäller livsmedelsskatter har flera länder infört olika varianter, till exempel differentierad moms eller punktskatt på olika livsmedel. Forskning visar att en kombination av skatter på ohälsosam mat och subventioner av hälsosam mat, har bäst effekt på konsumtion av livsmedel.

Så resonerar partierna

V

Vi ser gärna en översyn av klimat- och miljöskadliga subventioner för att dessa ska kunna fasas ut.

S

Att detaljstyra konsumenters val av livsmedel via punktskatter tror vi är problematiskt, eftersom det skapar gränsdragningsproblem samt kräver omfattande kontroll.

MP

Sänkt moms på ekologisk mat, antibiotikaskatt. Vi vill inte stänga dörren för någon typ av kombination här, som punktskatter, så länge effekterna väntas bli som önskat och inte slå fel på annat sätt.

C

Vi föredrar skatter och subventioner som är ”teknikneutrala”. Det är effektivare än att verka för en ökad prissättning på koldioxid eller socker än att till exempel beskatta kött eller läsk i sig.

L

Vi är skeptiska att använda subventioner och skatter för att styra livsmedelskonsumtionen.

M

Vi har inga sådana förslag i dagsläget.

KD

Livsmedelsverkets rapport i februari visar behovet av mer forskning för att avgöra olika styrmedels effekt. KD är öppna att se över olika styrmedel för bättre folkhälsa.

SD

Inga i konsumentledet. Primärproduktion och förädling bör stödjas ekonomiskt.

Så tycker partierna

Hur kommer ditt parti verka för att reformulering av produkter för att främja mer hälsosamma och hållbara val?

Reformulering innebär att livsmedelsproducenter gör om recepten för sina produkter, på eget initiativ eller på grund av reglering, för att produkten ska vara mer hälsosam för människan och/eller hållbar för miljön. Studier, framförallt kring salt och transfett, visar att reformulering generellt accepteras av konsumenter, och kan leda till förbättrat näringsintag.

DEL 3: INSATSOMRÅDEN — OMRÅDE 1, ÅTGÄRD C

Så resonerar partierna

DEL 3: INSATSOMRÅDEN — OMRÅDE 1, ÅTGÄRD C

V

Bland annat bör Sverige verka för att EU:s regelverk ger enskilda länder större möjligheter att införa strängare kemikalieregler på produkter av miljö- och folkhälsoskäl.

S

Vi är positiva till att branschen tar sitt ansvar för saltreducering i mat och vi vill se fler samverkansformer mellan livsmedelsföretag, dagligvaruhandel och myndigheter.

MP

Lyfta reformuleringens potential via internationella exempel. Verka för ökad kunskap, uppmuntra fler branschöverenskommelse, men även nudging och överväga styrmedel.

C

Vi bör titta närmare på den brittiska lösningen med ett system som gör det lönsamt för producenterna att tillsätta mindre socker till exempel i läsk, vilket är bättre än en sockerskatt på den färdiga produkten.

L

Vi motsätter oss inte reformulering, men anser att det ska ske genom information och inte genom reglering.

M

Vi vill främja svensk livsmedelproduktion och vi vill tillgängliggöra bra mat genom hållbar svensk produktion.

KD

Företagen arbetar för minskad salt- och sockerhalt men mer behövs. Regeringen kan uppmuntra genom dialog med branschen och via uppdrag till myndigheter om ökad kunskap.

SD

Vi är försiktigt positiva, men det måste ske på marknadens villkor och fungera för små företag.

Så tycker partierna

Hur ser ditt parti på att utveckla obligatoriska märkningar av livsmedel för att förenkla för konsumenten att göra hållbara och hälsosamma val?

Tydliga och etablerade märkningar av hälsosam och hållbar mat på framsidan av produkter kan förse konsumenter med kunskap som leder till att de kan ta informerade beslut om vilka livsmedel de vill köpa. I Sverige finns idag nyckelhålet, en frivillig märkning av hälsosamma varor. För att fungera behöver märkningarna vara enkla, tydliga och inte för detaljerade, visar en systematisk översikt av studier på området.

DEL 3: INSATSOMRÅDEN — OMRÅDE 1, ÅTGÄRD D

Så resonerar partierna

DEL 3: INSATSOMRÅDEN — OMRÅDE 1, ÅTGÄRD D

V

Vi är helt positiva till det. Konsumenter ska kunna lita på att de val som finns är tydliga och transparanta.

S

Vi är för ursprungsmärkning av kött i restauranger och har drivit frågan sen vi var i regeringsställning.

MP

Obligatoriska märkningar som hjälper konsumenten med till exempel information om näringsinnehåll, tillsatt socker, PFAS, produktionsmetoder och så vidare behövs, och något vi även drivit på EU-nivå.

C

Vi vill se obligatorisk ursprungsmärkning på fler produkter, men i övrigt är vi positiva till frivilliga märkningar, såsom Nyckelhålet, Fairtrade och Svenskt Sigill.

L

Vi vill se ett EU-system för konsumentinfo där man skannar en QR-kod och får tillgång till den information man behöver för att göra ett medvetet val som konsument.

M

Vi är för ursprungsmärkning, det är bra när konsumenter kan göra medvetna val. Men något som man bör ta i beaktande är kostnaden för märkningar av livsmedel.

KD

Även om det finns viktiga märkningar, såsom nyckelhålet, visar Livsmedelsverkets rapport att märkningars effekter inte är helt klarlagda. Det behövs mer forskning.

SD

Vi vill se obligatorisk ursprungsmärkning, i vissa fall även på restaurang och liknande inrättningar.

INSATSOMRÅDE 2: OFFENTLIG SEKTOR

ÅTGÄRD A: Skolan

Skolan är en viktig arena för hållbar och hälsosam konsumtion då den når alla barn, och därigenom till vårdnadshavare och det omgivande samhället. Skollagen ställer idag krav på att skolmåltiderna ska vara kostnadsfria och näringsriktiga men omfattar inte alla skolformer och preciserar inte vilka måltider som omfattas eller hur kraven ska tillämpas och följas upp. Kostnadsfria och näringsriktiga skolmåltider har en utjämnande effekt på matvanor och hälsa. Utan tydlighet av krav och omfattning riskerar barn i Sverige ges ojämlika förutsättningar till hälsa och inlärning genom de svenska skolmåltiderna.

A | **Vilka åtgärder tycker ditt parti är viktigast för att genom skolan utjämna barns och ungas förutsättningar för hållbara och hälsosamma matvanor?**

ÅTGÄRD B: Utbud i skattefinansierade lokaler

Barn och ungdomar behöver tillgång till miljö- och hälsomässigt hållbar mat och slippa påverkan från exponering av ohållbara livsmedel. Det finns lagkrav på att måltiderna som serveras i skolan ska vara näringsriktiga. För skolmat finns även nationella riktlinjer som ska vägleda skolorna att erbjuda elever näringsriktig mat. I andra offentliga verksamheter där barn vistas, till exempel idrottshallar, simhallar, fritidsgårdar, bibliotek, science centres och kulturhus saknas liknande riktlinjer. Utbudet i dessa lokaler består ofta av ohälsosamma alternativ som innehåller mycket energi, socker och mättade fetter, såsom godis, bakverk, glass, läsk och chips.

B | **Hur ser ditt parti på möjligheten att ge Livsmedelsverket i uppdrag att ta fram riktlinjer för upphandling av hållbar och hälsosam mat i skattefinansierade lokaler?**

INSATSOMRÅDE 3: MATMILJÖ

ÅTGÄRD A: Matmiljön

Individens val av livsmedel styrs av utbud, fysisk och ekonomisk tillgång, marknadsföring, exponering och information; livsmedelskvalitet (produkt och produktion) och livsmedelssäkerhet. Dessa faktorer samverkar även med personliga faktorer såsom fysisk och ekonomisk tillgänglighet (köpkraft) till livsmedel, sociala normer och individuella preferenser såsom smak och kunskap. Dessa faktorer kan påverkas av en rad olika drivkrafter, till exempel sociokulturella, politiska och ekonomiska.

Hållbara och hälsosamma matmiljöer innebär att mat och drycker som bidrar till hållbar och hälsosam konsumtion är de mest tillgängliga, ekonomiskt tillgängliga, prisvärda, njutbara och allmänt marknadsförda. I dessa miljöer är det hälsosamma och hållbara valet standard och det mest attraktiva valet, samtidigt som man begränsar tillgången till och marknadsföringen av mat som är förknippad med ohälsosam och ohållbar konsumtion. Politiska beslut kan vara nödvändiga för att påverka faktorer i matmiljön, med insatser på nationell nivå.

A | **Vilka åtgärder tycker ditt parti är viktigast för att förbättra matmiljön så att det blir enklare att välja hållbart och hälsosamt?**

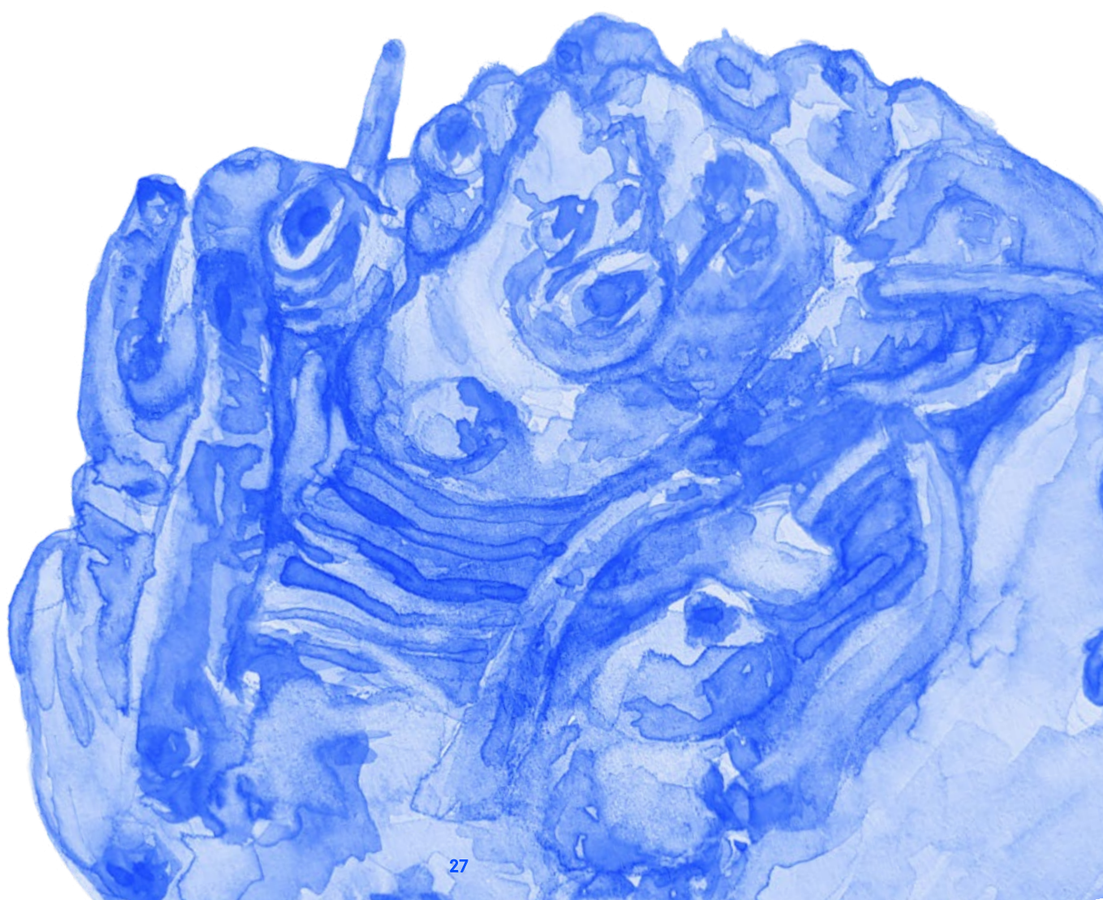

Så tycker partierna

Vilka åtgärder tycker ditt parti är viktigast för att genom skolan utjämna barns och ungas förutsättningar för hållbara och hälsosamma matvanor?

Skolan är en viktig arena för hållbar och hälsosam konsumtion då den når alla barn, och därigenom till vårdnadshavare och det omgivande samhället. Skollagen ställer idag krav på att skolmåltiderna ska vara kostnadsfria och näringsriktiga men omfattar inte alla skolformer och preciserar inte vilka måltider som omfattas eller hur kraven ska tillämpas och följas upp. Kostnadsfria och näringsriktiga skolmåltider har en utjämnande effekt på matvanor och hälsa. Utan tydlighet av krav och omfattning riskerar barn i Sverige ges ojämlika förutsättningar till hälsa och inlärning genom de svenska skolmåltiderna.

Så resonerar partierna

V

Vi har föreslagit ett skolmatslyft som bland annat innebär statligt stöd till riktiga tillagningskök, minskat matsvinn och gratis frukost och frukt i skolan.

S

Med gratis skolfrukost till våra elever kan vi öka jämlikheten och skapa en hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion i Sverige. Därför vill vi utvärdera de försök som görs med skolfrukost.

MP

Alla barn, oavsett skolform, ska ha rätt till näringsrik mat (även frukost), lagen bör säkra detta och preciseras. 80% av offentlig upphandling av mat ska vara ekologisk.

C

Vi vill att det ska bli lättare för dem som köper in mat till offentliga kök att ställa krav på miljöhänsyn, djurskydd och antibiotikaanvändning, så att det kan serveras hållbar mat.

L

Viktigast är offentlig upphandling där vi vill ha ett tydligt regelverk som gör det enkelt att ställa krav på miljöhänsyn och djurskydd, inklusive restriktiv antibiotikaanvändning, motsvarande svensk nivå.

M

Moderaterna har i riksdagen drivit frågan om att skolhälsovården ska återinföras i skollagen. Skolresultat är starkt förknippade med hur eleverna mår fysiskt och psykiskt. En fungerande elevhälsa med regelbundna hälsoundersökningar för fysisk och psykisk hälsa som inkluderar information om betydelsen av matvanor och hälsa är viktigt.

KD

Folkhälsomyndigheten och Livsmedelsverket föreslår nationella mål för hållbar matkonsumtion. Jordbruksverket har regeringsuppdrag att stimulera fruktätandet i skolorna.

SD

Skolan behöver resurser att servera näringsrik och god mat så barnen orkar skoldagen.

Så tycker partierna

Hur ser ditt parti på möjligheten att ge Livsmedelsverket i uppdrag att ta fram riktlinjer för upphandling av hållbar och hälsosam mat i skattefinansierade lokaler?

Barn och ungdomar behöver tillgång till miljö- och hälsomässigt hållbar mat och slippa påverkan från exponering av ohållbara livsmedel. Det finns lagkrav på att måltiderna som serveras i skolan ska vara näringsriktiga. För skolmat finns även nationella riktlinjer som ska vägleda skolorna att erbjuda elever näringsriktig mat. I andra offentliga verksamheter där barn vistas, till exempel idrottshallar, simhallar, fritidsgårdar, bibliotek, science centres och kulturhus, saknas liknande riktlinjer. Utbudet i dessa lokaler består ofta av ohälsosamma alternativ som innehåller mycket energi, socker och mättade fetter, såsom godis, bakverk, glass, läsk och chips.

Så resonerar partierna

V

Vi ser positivt på det. Det är viktigt att hållbar och hälsosam mat erbjuds inom det offentliga.

S

Vi anser att nuvarande regelverk och de nationella riktlinjerna som vägleder skolor att erbjuda elever näringsrik mat är tillräckliga när det kommer till utbud av mat. Vi anser att andra lösningar måste till för att främja folkhälsa och motverka stillasittandet, exempelvis fler idrottstimmar i skolan och aktivitet i idrottsrörelsen.

MP

Vi ser det som ett viktigt bidrag till förändring som också skulle uppskattas av kommuner och verksamheter. En förändring i utbud skulle många besökare se som positiv.

C

Vi tror rekommendationer och tillgängligt kunskapsstöd är en bättre lösning än riktlinjer som är svåra att anpassa till lokala behov och utmaningar.

L

Även här tycker vi att offentlig upphandling är viktigast, där vi vill ha ett tydligt regelverk som gör det enkelt att ställa krav på miljöhänsyn och djurskydd, inklusive restriktiv antibiotikaanvändning, motsvarande svensk nivå.

M

Det är önskvärt att skattefinansierade lokaler kan erbjuda ett utbud av hälsosam och hållbar mat. Men vi tror på individens fria val och förmåga att välja det som fungerar bäst. Det är bra att det finns sådana riktlinjer i skolan då barn har en plikt att vistas där dagligen. Men vi ställer oss tveksamma till att ge livsmedelverket detta uppdrag då vi inte ser det behovet.

KD

De nationella mål som föreslagits ska bidra till mer hållbar livsmedelskonsumtion i offentlig sektor. Vi är öppna för att se över fler åtgärder om det behövs.

SD

Det är inget staten ska göra. Det inskränker för mycket på människors frihet.

Så tycker partierna

Vilka åtgärder tycker ditt parti är viktigast för att förbättra matmiljön så att det blir enklare att välja hållbart och hälsosamt?

Individens val av livsmedel styrs av utbud, fysisk och ekonomisk tillgång, marknadsföring, exponering och information; livsmedelskvalitet (produkt och produktion) och livsmedelssäkerhet. Dessa faktorer samverkar även med personliga faktorer såsom fysisk och ekonomisk tillgänglighet (köpkraft) till livsmedel, sociala normer och individuella preferenser såsom smak och kunskap. Dessa faktorer kan påverkas av en rad olika drivkrafter, till exempel sociokulturella, politiska och ekonomiska.

Hållbara och hälsosamma matmiljöer innebär att mat och drycker som bidrar till hållbar och hälsosam konsumtion är de mest tillgängliga, ekonomiskt tillgängliga, prisvärda, njutbara och allmänt marknadsförda. I dessa miljöer är det hälsosamma och hållbara valet standard och det mest attraktiva valet, samtidigt som man begränsar tillgången till och marknadsföringen av mat som är förknippad med ohälsosam och ohållbar konsumtion. Politiska beslut kan vara nödvändiga för att påverka faktorer i matmiljön, med insatser på nationell nivå.

Så resonerar partierna

V

För att bryta ojämlikheten i samhället måste priset på hållbar och hälsosam mat sänkas. Människor måste ges ekonomiska förutsättningar för att kunna göra val.

S

Satsa på skolan och den pedagogiska måltiden för att lära barnen om kost och hälsa och att äta hållbart.

MP

Lagkrav för redovisning av tillsatt socker, utred förbud i produkter för små barn. Prisbilden behöver ändras. Mer av en varas miljö- och hälsobelastning måste synas i priset.

C

Måltidsmiljöer och verksamhetsnära matlagning bör ingå i planering och upphandling inom alla verksamheter inom vård, omsorg och skola.

L

Vi är positiva till märkning och konsumentinfo. Vi vill se ett EU-system för konsumentinfo där man skannar en QR-kod och får tillgång till den information man behöver för att göra ett medvetet val som konsument.

M

Vi driver frågan om att ta fram och genomföra en nationell hälsofrämjande strategi. En sådan strategi ska bland annat innehålla några tydliga mål samt peka ut prioriteringar och specifika satsningar i syfte att underlätta för alla människor att göra individuella hälsosammare val, inkluderande hållbara och hälsosamma matmiljöer.

KD

Som föregående svar, de nationella mål som föreslagits ska bidra till mer hållbar livsmedelskonsumtion i offentlig sektor. Vi är öppna för att se över fler åtgärder om det behövs.

SD

Obligatorisk ursprungsmärkning.

INSATSOMRÅDE 4: KOMPETENS

ÅTGÄRD A: Kompetens
En viktig del i ett kunskapsbaserat arbete är att beslutsfattare har goda förutsättningar och tillgång till kunskap, alltså politiker men också tjänstemän såsom skolledare och verksamhetsansvariga. Det är därför angeläget att undersöka vad som krävs för att huvudmän och andra ansvariga ska kunna verka för ett effektivt kunskapsbaserat förebyggande och främjande arbete på området hållbar och hälsosam livsmedels-konsumtion. De behöver ha tillräcklig kompetens, men det behöver också finnas beslutsunderlag som håller hög kvalitet när det gäller konsekvenser för en hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion.

A | **Vilka insatser anser ditt parti är viktigast för att politiker, huvudmän och andra ansvariga ska kunna verka effektivt och kunskapsbaserat inom området hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion?**

INSATSOMRÅDE 5: KUNSKAP

ÅTGÄRD A: KUNSKAP
Det här insatsområdet kan leda till ökad kunskap om vilka faktorer i livsmedels-systemet som har betydelse för konsumtionen och hur den kan förändras. Statliga myndigheter behöver i större utsträckning sammanställa kunskap inom matmiljö och hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion, men även förbättra sina kunskaps-sammanställningar, kunskapsstöd och vägledningar för såväl offentlig som privat sektor. Det finns tillräckligt med kunskap och erfarenhet om policyåtgärder från andra länder som skulle kunna införas och följas upp. Myndigheter kan också i större utsträckning verka för att utvärdera befintliga eller pågående program och initiativ som implementerats i Sverige. Detta kräver tillförda resurser eftersom det inte ryms inom nuvarande uppdrag och budget.

A | **Kommer ditt parti att verka för ytterligare resurser till de statliga myndigheterna för kunskapssammanställningar, kunskapsstöd och vägledningar?**

Så tycker partierna

Vilka insatser anser ditt parti är viktigast för att politiker, huvudmän och andra ansvariga ska kunna verka effektivt och kunskapsbaserat inom området hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion?

En viktig del i ett kunskapsbaserat arbete är att beslutsfattare har goda förutsättningar och tillgång till kunskap, alltså politiker men också tjänstemän såsom skolledare och verksamhetsansvariga. Det är därför angeläget att undersöka vad som krävs för att huvudmän och andra ansvariga ska kunna verka för ett effektivt kunskapsbaserat förebyggande och främjande arbete på området hållbar och hälsosam livsmedels-konsumtion. De behöver ha tillräcklig kompetens, men det behöver också finnas beslutsunderlag som håller hög kvalitet när det gäller konsekvenser för en hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion.

DEL 3: INSATSOMRÅDEN — OMRÅDE 4, ÅTGÄRD A

Så resonerar partierna

DEL 3: INSATSOMRÅDEN — OMRÅDE 4, ÅTGÄRD A

V

Vi har föreslagit att det tas fram en handlingsplan för att minska hela livsmedelskedjans miljö- och klimatpåverkan. Det behövs även ökat samarbete mellan myndigheter.

S

Investera i forskning och tillhandahålla kvalitativa data för beslut om hållbar mat till beslutsfattare och huvudmän.

MP

Miljöpartiet driver förslaget om en folkhälsolag. Den skulle tydliggöra ansvaret på olika nivåer. Det inbegriper frågor om hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion.

C

Vi vill stärka de allmänna statsbidragen till kommuner och regioner samt se till att välfärdens medarbetare har den kompetens och det kunskapsstöd som behövs.

L

Vi vill att berörda myndigheter får ett främjandeuppdrag som förtydligar att de inte enbart ska utgöra ett kontrollerande organ. Fokus bör skifta från ett myndighetsperspektiv till ett tydligare brukarperspektiv, vilket tydligt bör framgå av regeringens regleringsbrev. Myndigheter som arbetar med livsmedelsföretag bör i högre utsträckning tillhandahålla information samt underlätta och stödja livsmedelsföretagande.

M

Att få på plats en nationell hälsofrämjande strategi, samt regelbunden och systematisk uppföljning av riktade satsningar på hälsofrämjande åtgärder. Vidare att hälso- och sjukvården ska prata om kost och matvanor som en naturlig del av vårdens samtal med patienten.

KD

Nationella mål om hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion och uppdrag till myndigheter om att ta fram kunskap om hållbar konsumtion är viktiga delar i detta arbete.

SD

Helhetsanalyser.

Så tycker partierna

Kommer ditt parti att verka för ytterligare resurser till de statliga myndigheterna för kunskapssammanställningar, kunskapsstöd och vägledningar?

Det här insatsområdet kan leda till ökad kunskap om vilka faktorer i livsmedelssystemet som har betydelse för konsumtionen och hur den kan förändras. Statliga myndigheter behöver i större utsträckning sammanställa kunskap inom matmiljö och hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion, men även förbättra sina kunskapssammanställningar, kunskapsstöd och vägledningar för såväl offentlig som privat sektor. Det finns tillräckligt med kunskap och erfarenhet om policyåtgärder från andra länder som skulle kunna införas och följas upp. Myndigheter kan också i större utsträckning verka för att utvärdera befintliga eller pågående program och initiativ som implementerats i Sverige. Detta kräver tillförda resurser eftersom det inte ryms inom nuvarande uppdrag och budget.

Så resonerar partierna

V

Ja, vi föreslog generellt ökade resurser till myndigheterna i vårt budgetförslag för 2024 jämfört med regeringen.

S

Ja, vi stödjer ökade resurser för myndigheter att sammanställa och sprida kunskap för hållbar, hälsosam matkonsumtion.

MP

Ja, Miljöpartiet driver redan detta och har avsatt medel i vår budgetmotion. Det finns också gott om svenska exempel som kan skalas upp, till exempel MatLust i Södertälje.

C

Riktade satsningar på en mer hälsosam och hållbar livsmedelskonsumtion är en bra och långsiktig investering, men behöver varje år också vägas mot andra behov.

L

Liberalerna verkar för ökade anslag till forskning, men är inte beredd att utlova utökade budgetmedel. Vi får återkomma i det framtida budgetarbetet.

M

Vi har för närvarande inget sådant förslag. När det gäller prioriteringar av resurser får vi återkomma i frågan när regeringens vårproposition, samt budgetproposition är presenterade.

KD

Vi kommer att inom ramen för den totala budgeten arbeta för att rätt mängd resurser ska gå till detta område. Livsmedelsstrategi 2.0 står högt på agendan för KD.

SD

Kanske med krav på att de samverkar med varandra så att produkterna blir solida med helhetssyn.

Tack!

Tack till riksdagspartierna som genom ledamöter av miljö- och jordbruksutskottet samt socialutskottet tagit sig tid att svara på enkäten.

Källförteckning & matnyttig info

1 Moberg E, Karlsson Potter H, Wood A, Hansson P-A, Röös E. Benchmarking the Swedish diet relative to global and national environmental targets—identification of indicator limitations and data gaps. Sustainability. 2020;12(4):1407.

2 Murray CJL, Aravkin AY, Zheng P, Abbafati C, Abbas KM, Abbasi-Kangevari M, et al. Global burden of 87 risk factors in 204 countries and territories, 1990–2019: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2019. The Lancet. 2020;396(10258):1223-49. DOI: https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30752-2.

3 Afshin A, Sur PJ, Fay KA, Cornaby L, Ferrara G, Salama JS, et al. Health effects of dietary risks in 195 countries, 1990-2017: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2017. The Lancet. 2019;393(10184):1958-72. DOI: 10.1016/S0140-6736(19)30041-8.

4 Folkhälsomyndigheten (2024). MAT.

5 Folkhälsomyndigheten (2023). Statistik om övervikt och fetman hos vuxna. Figur 1 och 2.

6 Kopplingen mellan levnadsvanor och hjärt-kärlsjukdom i Sverige, IHE Rapport 2021:5.

7 Cancer i Sverige – hur mycket beror på påverkbara riskfaktorer, IHE Rapport 202:9.

8 Livsmedelsverket (2023). Matvanor och sjukdom.

9 Folkhälsomyndigheten (2023). Statistik om övervikt och fetman hos vuxna. Figur 4.

10 Folkhälsomyndigheten, Negativ utveckling av övervikt och fetma i 40 år bland både barn och vuxna.

11 IPCC (2022) Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change. Contribution of Working Group III to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change [P.R. Shukla, J. Skea, R. Slade, A. Al Khourdajie, R. van Diemen, D. McCollum, M. Pathak, S. Some, P. Vyas, R. Fradera, M. Belkacemi, A. Hasija, G. Lisboa, S. Luz, J. Malley, (eds.)]. Cambridge University Press, Cambridge, UK and New York, NY, USA. DOI: 10.1017/9781009157926.

12 Pfeiffer, D. A. (2006). Eating fossil fuels: oil, food, and the coming crisis in agriculture. New Society Publishers

13 Mbow, C., C. Rosenzweig, L.G. Barioni, T.G. Benton, M. Herrero, M. Krishnapillai, E.Liwenga, P. Pradhan, M.G. Rivera-Ferre, T. Sapkota, F.N. Tubiello, Y. Xu (2019). Food Security. In: Climate Change and Land: an IPCC special report on climate change, desertification, land degradation, sustainable land management, food security, and greenhouse gas fluxes in terrestrial ecosystems [P.R. Shukla, J. Skea, E. Calvo Buendia, V. Masson-Delmotte, H.-O. Pörtner, D.C. Roberts, P. Zhai, R. Slade, S. Connors, R. van Diemen, M. Ferrat, E. Haughey, S. Luz, S. Neogi, M. Pathak, J. Petzold, J. Portugal Pereira, P. Vyas, E. Huntley, K. Kissick, M. Belkacemi, J. Malley, (eds.)]. In press.

14 De Vires, W., Kros, J., Kroeze, C., & Seitzinger, S.P. (2013). Assessing boundaries related to food security and adverse environmental impacts. Current Opinion in Environmental Sustainability, 5(3-4), 392-402.

15 European Environment Agency (2019). The European environment – state and outlook 2020.

16 World Resources Institute [WRI], (2021). Sources of Eutrophication.

17 IPBES (2019). Summary for policymakers of the global assessment report on biodiversity and ecosystem services of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services. IPBES secretariat, Bonn, Germany.

Reformaten

Hjärt-Lungfonden

CANCERFONDEN

WWF

Reformaten

Reformaten är en partipolitiskt och religiöst obunden förening med mål att påskynda en forskningsbaserad omställning av matsystemet – för människans och planetens hälsa. Vi arbetar för ett positivt globalt matsystem där det är lätt att äta rätt.

> Läs mer på reformaten.com

Hjärt-Lungfonden

Hjärt-Lungfondens vision är en värld fri från hjärt- och lungsjukdom och att fler människor ska få ett längre och friskare liv. Hjärt-Lungfonden samlar in och delar ut pengar till forskning, informerar om de sjukdomar vi ger anslag till samt arbetar för att påverka samhällsstrukturer så det blir enkelt att leva hälsosamt.

> Läs mer på hjart-lungfonden.se

Cancerfonden

Cancerfondens vision är att besegra cancer. Genom att finansiera den främsta forskningen, sprida kunskap om cancer och påverka beslutsfattare i viktiga frågor, arbetar vi för att färre ska drabbas och fler ska överleva cancer. Cancerfonden är en fristående, ideell organisation utan statligt stöd. Vi är en av de största finansiärerna av svensk cancerforskning.

> Läs mer på cancerfonden.se

WWF

WWF är en oberoende och partipolitiskt obunden miljö- och naturvårdsorganisation som grundades 1971 i Sverige. Vi arbetar för att bevara den biologiska mångfalden, hejda förstörelsen av jordens naturliga livsmiljöer och bygga en framtid där människor lever i harmoni med naturen.

> Läs mer på wwf.se